

בית משפט לענייני משפחה באשדוד

ת"ע 66732-05-19 ... ואח' נ' ... אח'
ת"ע 66716-05-19
ת"ע 24390-07-21

בפני כב' השופטת עפרה גיא

המתנגדות

1. ע' ה'

2. מ' כ'

3. מ' א'

4. פ' ה'

באמצעות בא כוחן- עו"ד אבי ריבקין

נגד

המשיב

א' ש' ש'

באמצעות באת כוחו- עו"ד לילך אלאוף

פסק דין

בעניין עיזבון המנוחה

הגברת ת' א' ה' ז"ל ת"ז...

(להלן: "המנוחה")

במסגרת פסק הדין אדרש לשלוש התובענות המונחות בפניי, האחת, תובענה לקיום צוואת המנוחה מיום 11/07/2014 (להלן: "הצוואה המאוחרת") שהוגשה במסגרת תיק 66716-05-19 שהוגשה על ידי המשיב. השנייה, תובענה לקבלת ההתנגדות לקיום הצוואה שהוגשה על ידי המבקשות במסגרת תיק 66732-05-19 והשלישית, תובענה לקיום צוואת המנוחה מיום 20/10/2003 במסגרת תיק 24390-07-21 (להלן: "הצוואה המוקדמת").

רקע ועובדות שאינן במחלוקת:

1. הצדדים הם קרובי משפחה. המתנגדות הינן ארבע אחיות, בנותיה של המנוחה ואילו המשיב, הוא בנה של אחותן החמישית, אף היא בתה של המנוחה (להלן: "ש' ו/או "אמו של המשיב)).

2. כאמור לעיל, בפניי שתי בקשות לקיום צוואותיה של המנוחה. האחת, בקשה שהוגשה על ידי המשיב לקיום הצוואה המאוחרת מיום 11/7/2014. בצוואה זו הורישה המנוחה את כל רכושה ובכלל זה הדירה ברחוב ... בעיר ... (להלן: "הדירה") למשיב. עוד ציינה המנוחה בצוואתה כי

בית משפט לענייני משפחה באשדוד

ת"ע 66732-05-19 ואח' נ' ... אח'...
ת"ע 66716-05-19
ת"ע 24390-07-21

המשיב, נכדה, יהא רשאי בחייו להתגורר בדירה או להשכיר אותה, אולם לא יהא רשאי למוכרה
וככל שיחליט למוכרה, עליו לתת לאמו, הגב' ש' ה' מ' (להלן: "ש'...") סך מחצית תמורת הדירה.

3. עוד הוגשה בקשה לרשם למתן צו קיום לצוואתה המוקדמת של המנוחה מיום 20/01/2003
במסגרתה קבעה כי היא מורשה את כל עיזבונה באופן שיויוני לכל חמש בנותיה. כן ציינה
בצוואתה זו כי ככל שהדירה תימכר או תושכר, ובטרם יועבר העיזבון ליורשות, ישולם סך של
7,348 ₪ למשיבה 1 המהווים יתרת חובה של המנוחה כלפיה, בגין הלוואה שנתנה לה על מנת
שתוכל לרכוש הדירה.

4. כך ציינה המנוחה בצוואתה המוקדמת שמאחר ובנותיה מתחלקות ביניהן בחלקים שווים
בתשלום המשכנתא, אזי יורשת שלא תשלם את מלוא חלקה מתשלומי המשכנתא השוטפים,
יקוּזז חלקה מסכום מכירת הדירה או השכרתה.

5. לצוואתה המאוחרת של המנוחה, הוגשה התנגדות המתנגדות, ארבע מבנותיה של המנוחה (להלן:
"המתנגדות") ואילו לצוואה המוקדמת, לא הוגשה כל התנגדות על אף שהוגשה בקשה לקיומה
לרשם לענייני ירושה.

6. בנוסף, אציין כי בתיק מונה מומחה להערכת כשרותה הקוגניטיבית של המנוחה בעת עריכת
הצוואה מיום 11/07/2014, לצוות.

7. בחוות דעתו מיום 14/05/2020 קבע המומחה לפסיכיאטריה, ד"ר ... כי המנוחה סבלה מתהליך
דמנטי שהחל כחמש שנים לפני תאריך החתימה על הצוואה ובהמשך מצבה התדרדר עד לדימנציה
חמורה. עוד קבע כי ניתן לקבוע שבעת החתימה לא היתה המנוחה כשירה קוגניטיבית להבחין
בטיבה של הצוואה.

8. טענות המתנגדות

רצונה האמיתי של המנוחה בא לידי ביטוי בצוואתה המקורית מיום 20/01/2003 והמסמך מיום
11/07/2014 אינו צוואה בת תוקף ודינו בטלות.

המתנגדות, ארבע מתוך חמש בנותיה של המנוחה, עזבו את העיר א' והבת החמישית, ש', אשר
המשיב הוא בנה, נותרה להתגורר בה, סמוך למנוחה.

בית משפט לענייני משפחה באשדוד

ת"ע 66732-05-19 ... ואח' נ' ... אח'

ת"ע 66716-05-19

ת"ע 24390-07-21

לש', שתמיד היתה נתונה בחובות כבדים, לא היה חשבון בנק או כרטיס אשראי ושיקים והיא
נהגה לעשות שימוש בכרטיסי אשראי וחשבון הבנק של המנוחה, כאשר עשתה זאת ביתר שאת
כשמצבה הקוגניטיבי של המנוחה הלך והתדרדר.

9. המנוחה התגוררה בדירת עמיגור ובשנת 1999 התאפשר לדיירי עמיגור לרכוש בעלות בדירות
מגוריהם. המתנגדות ניסו לשכנע המנוחה לרכוש הדירה וזו סרבה תחילה בטענה שאין לה כסף.
משכך, הבת ע' הלוותה למנוחה סך של 21,098 ₪ והיתרה שולמה באמצעות הלוואה שלקחו יחד
המנוחה והבת ע', שכן הבנק סרב ליתן הלוואה למנוחה כלוה יחידה מפאת גילה ומצבה הרפואי
והמשפחתי.

10. להבטחת זכויות הבת ע' נחתם הסכם הלוואה בין הבת ע' לאחיותיה וסוכם כי הסכום ששולם על
ידי ע' ייחשב כהלוואה וכל אחת מהאחיות תחזיר לאחות ע' את חלקה היחסי בסכום ההלוואה,
כשהוא נושא ריבית בשיעור מוסכם של 6.5% כמקובל בבנקים באותה תקופה. עוד הוסכם כי
החזר ההלוואה יעמוד על סך של 150 ₪ לכל אחת מהבנות לחודש.

המנוחה ערכה צוואתה ב- 20/01/2003 ובה חלקה את עיזבונה בכפוף למתן הוראות בסעיפים 7-8
לצוואה, במסגרתם קבעה שכלל שדירתה תימכר או תושכר, תהא בתה ע' זכאית לקבל יתרת
ההלוואה. עוד הוסיפה בצוואתה כי יורשת שלא תשלם חלקה בתשלום מתשלומי המשכנתא,
יקוזז הסכום מחלקה בדירה ויועבר למי ששילם.

11. בצוואתה המקורית בעודה צלולה, הקפידה המנוחה ליתן הוראות שתבאנה בחשבון את הסיוע
של מי מבין בנותיה שסייעה ברכישת הדירה.

12. החל משנת 2010 החל הליך התדרדרות במצבה של המנוחה לרבות מהבחינה המנטאלית והיא
אבדה יכולתה לתפקד באופן עצמאי ונזקקה להשגחה וטיפול צמוד וכבר בשנת 2010 אושר לה
טיפול סיעודי במוסד לביטוח לאומי, למספר שעות בכל יום.

13. מצבה הקוגניטיבי היה ירוד ביותר ואף נמצאה באחד הלילות על ידי אחד השכנים כשהיא
משוטטת בחוץ ובמהלך השבעה נמצא בארנקה פתק שכתבה הבת ש' בשנת 2012 ובו נרשם "אם
מצאתם את האשה הזו, קוראים לה ת'. נא להתקשר אליי...הבת שלה".

14. התדרדרות המנוחה מתועדת במסמכים רפואיים רבים.

בית משפט לענייני משפחה באשדוד

ת"ע 66732-05-19 ... ואח' נ' ... אח'
ת"ע 66716-05-19
ת"ע 24390-07-21

15. לאחר פטירתה, הסתבר למתנגדות כי האחות ש' אוחזת בידה מסמך שנחזה להיות צוואה מאוחרת. לטענתן, נודע להן על כך לראשונה עת פנו לעו"ד ... אשר ייצגה המנוחה בהליכים קודמים וזו אמרה להן כי נערכה צוואה לטובת המבקש, בנה של הבת ש'.
16. תוכן המסמך שנחזה כצוואה עומד בסתירה לרצון המנוחה אותו בטאה באינספור הזדמנויות לפיו ברצונה לחלק רכושה בין חמש בנותיה והעובדה שמסמך זה שאינו כולל הוראות כלשהן ביחס לסיוע שקבלה מבנותיה לצורך רכישת זכויותיה בדירת עמידר, מהווה חיזוק כי מסמך זה אינו מבטא רצונה הנכון.
17. המסמך נעשה לטובת המבקש על מנת לשרת רצונה של אמו, להשתלט על מלוא עיזבון המנוחה תוך קיפוח זכות הירושה של המתנגדות והברחת נכסי העיזבון מידי נושיה של הבת ש'.
18. המסמך מיום 11/07/2014 בטל שכן נעשה מבלי שהמנוחה ידעה להבחין בטיבה של הצוואה ובטל גם מאחר ואינו מעשה אישי של המנוחה, אלא מעשה ידי בתה ש' ונועד לשרת ענייניה להשתלט על עיזבון המנוחה.
19. החתימה על גבי המסמך אינה זהה לחתימת המנוחה והמתנגדות אינן יודעות באם מדובר בזיוף או כשימוש בחתימת המנוחה לצורך חתימה על גבי "צוואה".
20. המסמך בטל לפי הוראות סעיף 35 לחוק הירושה, שכן הבת ש' היא זו שערכה הצוואה באמצעות עו"ד מטעמה אשר ייצגה אותה בהליכים שונים מול נושיה ונטלה חלק פעיל בעשיית המסמך ואף העדים על גבי הצוואה הם בעלה וגיסה של עורכת הדין.
21. במסמך קיימים פגמים צורניים. הוא כולל שני עמודים כאשר אינו נושא חתימה בעמוד הראשון, מוספר מ 1-4 ואילו העמוד השני ממוספר מעמוד 7, מנוסח בלשון זכר ולא ברור אם היה עמוד קודם הנושא סעיפים 1-6 שהועלם וקיימת מחלוקת על האופן שבו המסמך הוגש לקיום.
22. בסיכומיהן הוסיפו וטענו כי המומחה שמונה קבע אף הוא כי המנוחה לא היתה כשירה קוגניטיבית להבחין בטיבה של הצוואה והמשיב לא הגיש בקשה מנומקת לחקור המומחה וחוות הדעת משתלבת עם המסמכים הרפואיים ועדות המתנגדות לפיהן כשרה הקוגניטיבי נפגם טרם עריכת הצוואה המאוחרת.
23. הצוואה המאוחרת היא מעשה ידי אמו של המשיב ויש להורות על ביטול הצוואה אף מחמת הוראות סעיף 30 (א) לחוק הירושה שכן נעשתה מחמת אונס, תחבולה ו/או השפעה בלתי הוגנת.

בית משפט לענייני משפחה באשדוד

ת"ע 66732-05-19 ... ואח' נ' ... אח'
ת"ע 66716-05-19
ת"ע 24390-07-21

24. אין הסבר לביטול סעיף השיפוי בצוואה המאוחרת ואף בכך יש בכדי להעיד שאינה משקפת רצון המנוחה.

25. המשיב בחר שלא להעיד את עורכת הדין שערכה הצוואה המאוחרת אלא בחר להביא את העד הנוסף שהיה גורם פאסיבי בעריכת הצוואה.

26. משכך, בקשו לבטל את הצוואה.

27. טענות המשיב

המשיב הוא אחיין של המבקשות ונכדה של המנוחה.
המתנגדות בנותיה של המנוחה לא היו עמה בקשר טוב במהלך שנותיה האחרונות של המנוחה והוא ואמו הם אלו שסעדו אותה עד יומה האחרון.

28. המנוחה טפלה בו מאז היותו תינוק, שכן נולד כשאמו היתה רווקה ואמו גדלה אותו בסיועה של המנוחה.

29. עוד בחייה הביעה המנוחה רצונה להשאיר לו הדירה, מאחר והוא ואמו התגוררו בדירה שכורה והתקשו להתקיים והמנוחה סייעה להם כל חייה.

30. המבקשות לא היו קרובות למנוחה. הן לא גרו איתה ועזבו את הבית והיא נותרה ללא תמיכה לאחר שבעלה עזב הבית והבת ש' והמשיב בנה, היו לה לאוון קשבת ודאגו לכל מחסורה.

31. חובותיה של הבת ש' אינם קשורים לצוואה, שכן זו נערכה לטובת הנכד, המשיב. מה גם שהבת ש' שלמה כל חובותיה בתיק הפש"ר וקבלה הפטר. כך גם כאשר המנוחה בחרה לסייע לבת ש', כעסו עליה יתר הבנות ואף אחת מהן נקטה באלימות כלפיה.

32. בהתייחס לסכום הכסף שניתן על ידי הבת ע' לטובת רכישת הבית, הרי שמדובר בסכום ראשוני בלבד שניתן כהלואה והוחזר לה על ידי המנוחה. כך גם המשכנתא שולמה על ידי המנוחה על אף שהבת ע' היתה רשומה כלוה.

33. צוואתה המוקדמת של המנוחה אינה בת תוקף, שעה שקיימת צוואה מאוחרת יותר.

בית משפט לענייני משפחה באשדוד

ת"ע 66732-05-19 ... ואח' נ' ... אח'
ת"ע 66716-05-19
ת"ע 24390-07-21

34. מצבה הרפואי של המנוחה היה משביע רצון ולא נמצאו ממצאים שיש בהם בכדי להעיד על ירידה קוגניטיבית. כך גם המנוחה בשלה בעצמה, ניקתה את הבית ושוחחה עם המשיב ולא היתה לה מטפלת זרה מאחר ולא הוכרה על ידי המל"ל כסיעודית.

35. בנותיה של המנוחה התרחקו ממנה, לא בקרו אותה והבת ש' התמנתה כאפוטרופא זמנית.

36. בעניין זה אציין כי מעיון בתיק הקשור מצאתי כי הבת ש' מונתה עברה כאפוטרופא זמנית על ענייניה האישיים והרפואיים של המנוחה למשך שישה חודשים ביום 18/10/2018.

37. טענות המתנגדות בנוגע לכשרות הצוואה נטענו ללא בסיס משפטי או עובדתי בנוגע לרצון המנוחה.

38. בשים לב לכך שהוחזרו לבת ע' כל תשלומי ההלוואה, לא היתה המנוחה מחוייבת לציין זאת בצוואתה.

39. באת כוחו של המשיב היא שערכה הצוואה, הגיעה לבית על פי רצון המנוחה ומלווה בעדים כשבבית נכחה רק העוזרת של המל"ל. שאלה את המנוחה מספר פעמים למי היא רוצה להוריש את עזבונו בנוכחות העדים וזו אמרה מספר פעמים בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים את שמו של המשיב.

40. בעניין זה יוער כבר עתה כי בשעה שעו"ד בחרה לייצג המשיב ולא העידה בעצמה על נסיבות עריכת הצוואה, לא מצאתי מקום ליתן כל משקל לטענה זו. עוד יוער כי כבר ציינתי לא אחת כי ראוי שעו"ד שעורך צוואה יימנע מלייצג את אחד הצדדים לה ובעניין זה מפנה להחלטתי מיום 24/03/2020 בתיק 24810-11-18 (פורסם במאגרים משפטיים).

41. המנוחה היתה עצמאית בעת עריכת הצוואה ולא תלויה בזולת, ושעה שהמתנגדות הן שנתקו הקשר עם המנוחה עקב עזרתה לאמו של המשיב, דין ההתנגדות להידחות.

42. בסיכומי הוסיף וטען כי חוות הדעת הרפואית נערכה כשש שנים לאחר פטירת המנוחה, היא חוות דעת בדיעבד, אינה מהווה כל חותם על מצבה הרפואי האמיתי של המנוחה אלא מעריכה מצבה בעת עריכת הצוואה. כך גם המומחה לא בדק שיקול דעתה ותובנתה של המנוחה במנותק מבעית הזיכרון שלה והשליך את בעיית הזיכרון על שיקול דעתה ותובנתה. המומחה השמיט מסמך

בית משפט לענייני משפחה באשדוד

ת"ע 66732-05-19 ואח' נ' ... אח'...
ת"ע 66716-05-19
ת"ע 24390-07-21

- 1 רלוונטי מחוות דעתו ואף התייחס לחוות דעת של אחות רפואית מיום 20/02/15, חודשים ארוכים
2 לאחר עריכת הצוואה.
3
4 43. המתנגדות שידעו על אהבתה העזה של המנוחה למשיב, לא הסתירו שנאתן כלפיו ועל רקע זה,
5 ניתקו הקשר עם המנוחה.
6
7 44. הצוואה המוקדמת שהציגו האחיות אינה תקפה ואין מדובר במסמך אישי אלא מסמך שנועד
8 להסדיר תשלום ההלוואה. המתנגדות ידעו כי הדרך היחידה לפיה תוכל המנוחה לרכוש את דירת
9 המגורים הינה רק אם יסייעו לה וכך כפו על מנוחה לחתום על מסמך בדמות צוואה. המדובר אם
10 כן, בצוואה שנעשתה תחת איומים והשפעה בלתי הוגנת כאמור בסעיף 30 (א) לחוק הירושה ושעה
11 שהצוואה המוקדמת מזכה את המתנגדות שהיוו חלק אינטגרלי בעריכתה ובעתם קיומה, הרי
12 שהינה בטלה גם מכח סעיף 35 לחוק הירושה.
13
14 45. יש ליתן תוקף לצוואה המאוחרת חרף הפגמים הצורניים הקיימים בה.
15
16 46. נוכח התנהגותן של המתנגדות למנוחה במהלך חייה ובמיוחד בעת חוליה וזקנתה, בחרה היא
17 לשנות צוואתה המוקדמת ובנסיבות אלו, יש לדחות התנגדות המתנגדות.
18
19 47. דיון והכרעה
20
21 על החופש לצוות ניתן ללמוד מסעיפים 2 ו-27 לחוק הירושה, תשכ"ה-1965 (להלן: "חוק
22 הירושה") ומחופש זה נגזרת החובה למלא אחר הציווי.
23
24 פנים לעניין זה דברי כב' השופט חיים כהן בע"א 869/75 בריל נ' היועמ"ש, פ"ד לב(1) 98, 102,
25 כדלקמן: "קו היסוד של המחוקק בדיני צוואות אינו אלא מצווה לקיים דברי המת".
26
27 קו יסוד זה מעוגן כיום בסעיפים 1, 2 ו-3 חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, כחלק מזכות הקניין
28 של האדם וכזכותו לכבוד בחייו ובמותו.
29
30 היטיב לבטא עניין זה כב' השופט יעקב מלץ, בע"א 724/87 כלפה (גולד) נ' גולד, פ"ד מח (1) 22,
31 28-29 כדלקמן:
32 "כל מאבק סביב צוואתו של אדם מעלה בצידו את שאלת 'כבוד המת', השלוב בעיקרון הכללי
33 של 'כבוד האדם', אשר היה לעקרון-על במשפטנו עם קבלת חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

בית משפט לענייני משפחה באשדוד

ת"ע 66732-05-19 ... ואח' נ' ... אח'

ת"ע 66716-05-19

ת"ע 24390-07-21

בפסיקת בית המשפט זה לכל אורכה, לפני קבלת חוק היסוד ולאחריה, שזורה כחוט השני
העמדה, שלפיה בכל הנוגע לצוואות מוענקת חשיבות מיוחדת לרצונו של הנפטר. זאת על פי
הכלל הגדול הנקוט בידינו כי 'מצווה לקיים דברי המת'."

48. בשורה ארוכה של פסקי דין נקבע כי על היושב בדין להימנע ככל האפשר מלפגוע בחופש הציווי
תוך שמירה על האיזון העדין שבין כבוד המת לבין כבודתם של החיים. על האיזון האמור יש
לשמור מקום בו מתקיים מאבק בין המבקשים לקיים את דברי המת כפי שבוטאו בצוואתו, לבין
אלה המתנגדים לקיומה של הצוואה בנימוק כי איננה משקפת את רצונו האמיתי של המת (דברי
כב' השופט מלץ, שם בעמ' 28-29).

49. הצוואות נשוא פסק הדין הן צוואות בעדים, כאמור בסעיף 20 לחוק הירושה.

בצוואה מהסוג האמור ישנה דרישה כי הצוואה תהא ערוכה בכתב; תישא את מועד עריכתה; את
חתימת המצווה וחתימת העדים לה. בעניין הנדון בצוואה המאוחרת שבפניי נפלו מספר פגמים
צורניים ואדרש לכך בהמשך פסק הדין.

כאמור לעיל, בפניי שתי צוואות. בשים לב להוראות סעיף 36 לחוק הירושה, אבחן תחילה תחולתה
של הצוואה המאוחרת, שכן ככל שאקבע כי עסקינן בצוואה בת תוקף, אזי אין כל צורך לבחון
תוקפה או אי תוקפה של הצוואה המוקדמת.

האם המנוחה ידעה להבחין בטיבה של הצוואה המאוחרת

50. לטענת המתנגדות, הצוואה המאוחרת מיום 11/07/2014 בטלה בהתאם להוראות סעיף 26 לחוק,
שכן המנוחה לא ידעה להבחין בטיבה של הצוואה. בעניין זה טענו כי צרפו די והותר מסמכים
רפואיים שיש בהם בכדי להעיד על מצבה הרפואי סמוך למועד עריכתה. כן ציינו כי די בחוות דעת
המומחה שמונה בכדי לקבוע כי לא היתה כשירה לצוות בעת עריכת הצוואה המאוחרת. מנגד,
טען המשיב כי המומחה לא בדק המנוחה, לא טיפל בה במישרין ונדרש לבחון מצבה אחורה תוך
שהוא מסיק מסקנות. המומחה לא בחן את שיקול דעתה של המנוחה במנותק מבעיית הזיכרון
בה לקחה והשליך את בעיית הזיכרון על שיקול דעתה ותובנתה ומשכך, הסיק חוסר כשירותה.
אשר על כן, ביקש המשיב לדחות את חוות דעת המומחה.

יוער כי המומחה לא נחקר על חוות דעתו שעה שהבקשה הוגשה באיחור ניכר של כחצי שנה וללא
כל הנמקה חרף הוראות תקנה 258 יב (ה) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984, אשר היו

בית משפט לענייני משפחה באשדוד

ת"ע 66732-05-19 ... ואח' נ' ... אח'

ת"ע 66716-05-19

ת"ע 24390-07-21

בתוקף בעת מתן ההחלטה בעניין וכיום הוראת תקנה 25 (ו) לתקנות בית משפט לענייני משפחה (סדרי דין) תשפ"א.

51. כידוע ובהתאם לפסיקה, כאשר בית משפט ממנה עד על מנת שחוות דעתו תספק נתונים מקצועיים לבית המשפט לצורך הכרעה בדיון, סביר שבית המשפט יאמץ חוות דעתו, אלא אם קיימת סיבה בולטת לעין שלא לעשות כן (ראו ע"א 298/88 **חברת ניימן השכרה בע"מ נ' רבי**, פורסם במאגרים משפטיים ביום 18/06/1988).
עם זאת, יובהר כבר עתה כי העזרות בחוות דעת מקצועית אינה פוטרת את בית המשפט מלהפעיל שיקול דעת עצמאי (ראו בע"מ 2103/13 **פלונית נ' משרד הרווחה- היועץ המשפטי לממשלה**, פורסם ביום 18/06/2013).

52. בעניין הנדון, טען המשיב כי המומחה לא התייחס לכלל המסמכים הרלבנטיים וטען כי המומחה התעלם ממסמכים מהותיים אלא שטענה זו לא הוכחה כלל וכלל. יוער כי המומחה שמונה, ד"ר ... הינו מנהל המחלקה הפסיכוגראטרית במרכז לבריאות הנפש ... עיון בחוות דעת המומחה מלמד כי אכן המומחה התייחס למסמכים הרפואיים שהוצגו לעיונו. כך למשל נדרש לדיווח האחות רחל כהן מיום 07/01/2010 שם ציינה כי המנוחה "**מיואשת ממצבה, מהבדידות הגדולה בה מצויה ומחוסר יכולתה לתפקד...**".

כן ציין מכתבה של ד"ר פרלוב מיום 27/06/2010 ממנו עולה כי מצבה התפקודי כולל עזרה בבישול והמנוחה שכחה לכבות גז וקניות ויש לפנות לביטוח לאומי להערכה תפקודית.

עוד עולה מחוות דעת המומחה עולה כי הסתמך בין היתר על המסמכים הבאים:

א. ביום 31/12/2011 אושפזה המנוחה במחלקה פנימית בבית חולים ... ובבדיקת היועצת הפסיכיאטרית מיום 05/01/2011 התברר כי המנוחה אינה מתמצאת בזמן ובמקום, זיכרון לטווח קצר באופן מובהק. שיפוט חלקי ותובנה חלקית וכבר אז אובחנה כסובלת מדמנציה וסקולרית וחלה ירידה דרסטית בזיכרון ובתפקוד. המומחה אף הפנה למסמכים נוספים מהם עולה כי המנוחה הגיעה לביקורים חוזרים במרפאה הגריאטרית ומדיווחי הבת מסתבר כבר אז כי אינה זוכרת שמות ילדיה, לא מתמצאת במקום, קיים חשש שתלך לאיבוד, לא תמיד בלבוש הולם ומצב תפקודי- עזרה מלאה.

ב. ביום 07/02/2013 נבדקה המנוחה על ידי מומחית לנוירולוגיה אשר ציינה כי המנוחה מדי פעם אינה מתמצאת בזמן ובמקום.

בית משפט לענייני משפחה באשדוד

ת"ע 66732-05-19 ... ואח' נ' ... אח'

ת"ע 66716-05-19

ת"ע 24390-07-21

- ג. במכתב נוסף מיום 17/03/2013 ציינה היועצת כי קיימת בעית זיכרון קשה ובהתייחס לתפקודה היומיומי ציינה כי היא מהווה סכנה לעצמה, אינה מסוגלת לבצע פעולות יומיומיות וזקוקה להשגחה 24 שעות. כן ציינה כי קיים קושי לקבל אינפורמציה עקב חוסר שיתוף פעולה קוגניטיבי מצד המטופלת...הערכה קוגניטיבית- חוסר התמצאות בזמן ובמקום.
- ד. הערכת תלות מיום 17/04/2013 שנערכה על ידי אחות ממנה עולה כי המנוחה לא זכרה פרטים רבים, לא זכרה שמות ילדיה, כתובה והיום. לרוב השאלות ענתה לא לענין.
- ה. סיכום אבחון תפקודי וקוגניטיבי שנערך על ידי ד"ר זיוה פרלוב, מומחית בגריאטריה מיום 13/05/2014 אשר ציינה בין היתר כי המנוחה לאחר ארוע מוחי, אובחנה כסובלת משיטיון קרוב לוודאי מסוג אלצהיימר ושינויים מוחיים איסכמיים. ירידה מנטאלית המלווה בדיכאון, הפרעות בדפוסי התנהגות כולל תופעות פסיכוטיות והתנהגות בלתי הולמת ומסוכנת לעצמה וירידה תפקודית במישור האינסטרומנטלי ובסיסי ברמות שונות. סובלת משיטיון בחומרה קשה, שיפוט לקוי. עוד ציינה הרופאה כי להתרשמותה, המנוחה זקוקה להשגחה 24 שעות ועונה על הגדרת תשישות נפש לפי הפוליסה.
53. אומנם המשיב טען כי המומחה התעלם כאמור ממסמכים רלוונטיים, אלא שרובם של המסמכים הרפואיים אליהם מפנה המשיב הם מסמכים ישנים משנת 2009. אף יתר המסמכים אליהם הפנה המשיב, אין בהם בכדי להועיל לו ואין בעובדה למשל שבמכתב מיום 17/03/2013 קבעה הרופאה כי למנוחה חוסר התמצאות חלקית בזמן אבל יש התמצאות חלקית במקום ובסיטואציה בכדי לסייע למשיב. אף המסמך הרפואי אליו הפנה המשיב מיום 18/05/2014 אין בו בכדי לסייע למשיב ואין בעובדה שהרופא ציין כי "מודעת למצבה הבריאותי והתפקודי ירוד" בכדי לסייע למשיב שעה שמיד אחר כך, ציין הרופא כי "לגבי השיפוט- לדעתי הוא לקוי".
54. המומחה קבע בחוות דעתו מיום 14/05/2021 על סמך המסמכים לעיל ומסמכים נוספים כי המנוחה סבלה מתהליך דמנטי שהחל לפחות חמש שנים לפני תאריך החתימה על הצוואה המאוחרת ובהמשך מצבה הדרדר עד לדמנציה בדרגה חמורה וניתן לקבוע כי בעת החתימה לא היתה כשירה להבחין קוגניטיבית בטיבה של הצוואה.
55. בנסיבות העניין ושעה שמדובר במומחה שמונה והוא מנהל מחלקה פסיכוגריאטרית במרכז לבריאות הנפש אשר הסתמך בין היתר על המסמכים לעיל ואף השיב במענה לשאלות ההבהרה כי המדדים שנמדדו למנוחה טרם עריכת הצוואה העידו על בעיה קוגניטיבית חמורה, מצאתי מקום לקבל חוות דעתו ובמיוחד בהיעדר כל מסמך או ראיה אובייקטיבית אחרת שיש בהם

בית משפט לענייני משפחה באשדוד

ת"ע 66732-05-19 ... ואח' נ' ... אח'

ת"ע 66716-05-19

ת"ע 24390-07-21

1 בכדי להעיד כי המנוחה אכן היתה כשירה במועד זה. אומנם וכפי שציין המשיב, המנוחה לא
2 בדק בעצמו את המנוחה. אולם, המנוחה נבדקה בסמוך למועד עריכת הצוואה על ידי ד"ר זיוה
3 פרלוב, ביום 13/05/2021, אשר ציינה באופן מפורש כי קיים שיפוט לקוי וסובלת משיטיון קרוב
4 לוודאי מסוג אלצהיימר. משכך, לא מצאתי כל בסיס לטענה לפיה המנוחה השליך את בעיית
5 הזיכרון של המנוחה על שיקול דעתה ותובנתה או שהתעלם ממסמכים רלוונטיים. כאמור
6 מהמסמכים שצורפו, בעיית התובנה ושיקול הדעת, תועדו במסמכים הרפואיים במנותק ממצב
7 זכרונה של המנוחה ודי בהם בכדי להעיד על כך שלא היתה כשירה קוגניטיבית להבחין בטיב
8 הצוואה.

9
10 56. במסגרת עדותם חזרו וטענו הן המשיב והן אמו כי המנוחה היתה כשירה לצוות. מחקירת
11 המשיב התברר כי המנוחה אובחנה כבר בשנת 2011 כחולת אלצהיימר. בענין זה השיב המשיב
12 כי היו לה עליות וירידות וכך לוותה אותו לכל מקום לרבות לצו ראשון. עם זאת, בחקירתו
13 הסתבר כי הצו הראשון היה בשנים 2008-2009 כשנתיים שלוש לפני שאובחנה כחולת
14 אלצהיימר.

15
16 57. אמו של המשיב, אשר היתה עמה בבדיקה אצל ד"ר פרלוב (סומן ת/1) ביום 13/05/2014 נחקרה
17 אף היא ובעניין המסמך הרפואי האחרון נשאלה בחקירתה והעידה כי יכלה לנהל עם המנוחה
18 שיחה באופן שוטף על אף שהיו לה עליות ומורדות (ראו עמוד 26 לפרוטוקול, שורות 31-32)
19 אלא שטענה זו, אינה מתיישבת כאמור עם האמור במסמך הרפואי שם צוין כי סובלת מזה
20 שלוש שנים מהחמרה במצב תפקודי קוגניטיבי, התנהגות בלתי הולמת ומסוכנת לעצמה.

21
22
23 58. מסמך זה שכותרתו "סיכום איבחון תפקודי קוגניטיבי", אשר נערך כחודשיים לפני עריכת
24 הצוואה, יש בו בכדי להעיד על מצבה הקוגניטיבי של המנוחה ואי יכולתה להבין הצוואה
25 המאוחרת עליה חתמה בסמוך למועד עריכתה.

26
27 59. המשיב כאמור לא ביקש לסתור המסמך הרפואי מיום 13/05/2014 ולא הגיש שום ראיה שיש
28 בה בכדי להפריכו.

29
30 60. כך גם לא נסתרו טענות המתנגדות לפיהן ב- 2013 המנוחה הגיעה לאירוע בר מצווה של נכדה
31 ולא זיהתה את בתה (ראו עמוד 9 לפרוטוקול, שורות 10-13).

בית משפט לענייני משפחה באשדוד

ת"ע 66732-05-19 ... ואח' נ' ... אח'

ת"ע 66716-05-19

ת"ע 24390-07-21

61. אף התנהגותה של המנוחה בתקופה הרלוונטית, יש בה בכדי להעיד על פגיעה בכושרה הקוגניטיבי. כך עולה מהמסמכים הרפואיים שצורפו מהתקופות בסמוך למועד עריכת הצוואה (ראו למשל הפניתו של ד"ר רומן ברסוק מיום 18/05/2014) אשר ציין דוגמאות להתנהגותה של המנוחה באותה העת. המנוחה התנהגה באופן שיש בו בכדי להשפיע על שיבוש דעתה. כך יצאה מהבית ללא חשש ללכת לאיבוד; לא תמיד בלבוש הולם; מדברי שכנים עולה כי יצאה ביום שבת לתחנת האוטובוס ורצתה להגיע לקופת חולים. כן ציין בבדיקה שערך למנוחה ביום 26/03/2014 שתפקוד המנוחה ירוד והשיפוט לקוי.

62. **בנסיבות אלו, מצאתי מקום לדחות טענות המשיב בדבר פגמים בחוות דעת המומחה ואני מקבלת את חוות דעתו וקובעת כי המנוחה לא היתה כשירה לצוות בעת עריכתה.**

63. לא זו אף זו, על הצוואה המאוחרת חתומים שני עדים, עו"ד ... ומר ש' א'. המשיב בחר באופן תמוה שלא לזמן את עו"ד ... שערכה את הצוואה והחתימה המנוחה עליה. מי שהעיד בפניי היה בעלה, שהיה כאמור עד נוסף, פאסיבי לחלוטין במהלך עריכת הצוואה (ראו עמוד 19 לפרוטוקול, שורות 1-3). אומנם העד העיד כי המנוחה היתה כשירה לצוות, אלא שלא ברור על מה מבסס טענתו זו ובמיוחד נוכח המסמכים הרפואיים שצורפו לעיוני וחוות דעת המומחה. לא התרשמתי כי יש בעדותו לפיה שאל המנוחה מה שלומה והאם היא יודעת על מה חותמת, בכדי להוות אינדיקציה כלשהי למצבה הקוגניטיבי. (ראו עמוד 18 לפרוטוקול, שורות 22-24).

64. כך גם לא ברור לי מדוע המשיב בחר שלא להעיד את עו"ד ..., אשר ערכה הצוואה וסביר שהיה ביכולתה להעיד על רצונה של המנוחה בטרם נערכה הצוואה ועל הנסיבות שקדמו לעריכת הצוואה כפי שנערכה, כיצד יצרה עמה המנוחה קשר ומעורבות אמו של המשיב בעריכת הצוואה ונראה כי מדובר בעדה מהותית שחסרון עדותה הותיר צל כבד על גרסת המשיב ואמו בנוגע לצלילותה של המנוחה ובהתייחס לנסיבות עריכת הצוואה המאוחרת.

כבר נקבע בפסיקה כי הימנעות מלהעיד עד רלוונטי או ראיה פועלת לרעת צד הנמנע מלצרפה (ראו למשל [ע"א 55/89 קופל \(נהיגה עצמית\) בע"מ נ' טלקאר חברה בע"מ, פ"ד מד \(4\) 595, בעמ' 602-603](#)). בעניין הנדון, לא הוצג בפניי כל הסבר מניח הדעת לכך שעורכת הדין לא נחקרה על נסיבות עריכת הצוואה ובמיוחד כאשר היא עצמה ייצגה את המשיב בהליך ולא התרשמתי שהיתה מניעה מעשית לזמנה. בשולי הדברים אציין כי עד נוסף שנכח בעת עריכת הצוואה, מר א' א' (ראו סעיף 4 לתצהירו של א' א') לא זומן אף הוא למתן גרסתו אודות נסיבות עריכת הצוואה וצלילות המנוחה.

בית משפט לענייני משפחה באשדוד

ת"ע 66732-05-19 ... ואח' נ' ... אח'

ת"ע 66716-05-19

ת"ע 24390-07-21

65. בנסיבות אלו ובשים לב לאמור לעיל, אני קובעת כי המנוחה לא היתה כשירה קוגניטיבית להבחין בטיבה של הצוואה המאוחרת במועד עריכתה, כאמור בהוראות סעיף 26 לחוק הירושה ומשכך, אני קובעת כי הצוואה מיום 11/07/2014 בטלה.

66. המתנגדות הוסיפו וטענו כי הצוואה המאוחרת בטלה שעה שהיא פרי ידה של אחותן ש' אמו של המשיב וזאת על מנת לסייע לה להשתלט על רכוש המנוחה. בעניין זה ציינו כי אין הגיון שהצוואה לכאורה לטובת המשיב, אולם נאסר עליו למכור את הדירה כל עוד אמו בחיים ונראה כי יש בכך בכדי להעיד שהמשיב הוא איש קש לטובת אמו והאופן בו נרשמה הצוואה המאוחרת נועד ליצור מסך בין אמו לנושיה.

67. מנגד טען המשיב כי אהבתה העזה של המנוחה כלפיו, שעה שהוא היה הנכד היחיד שגדל על ברכי המנוחה, היא שגרמה לה להוריש לו את רכושה כאמור בצוואה.

68. בעניין הנדון, עולה מהעדויות בהן עיינתי כי מערכת היחסים בין חמש האחיות מורכבת על רקע כעסן של ארבע האחיות על האחות ש', אמו של המשיב. לטענתן, לא התנגדו לסיוע לבת ש' ולמשיב אולם התנגדו לפעולות שבצעה בחשבון הבנק של האם, שעה שהאם לא היתה כשירה. אכן התרשמתי כי בשנותיה האחרונות של האם מנוחה, הבת ש' ובנה סייעו יותר למנוחה, שעה שיתר האחיות, המתנגדות, התרחקו מהאם, על רקע המחלוקות. עם זאת, וכפי שקבעתי לעיל, אין בכך בכדי להצדיק קיום הצוואה המאוחרת אשר נערכה במועד שקבעתי שהאם המנוחה אינה כשירה. בעניין זה, בחרתי להעדיף גרסת המתנגדות, שכן אין מחלוקת שעורכת הדין שערכה הצוואה היתה עורכת הדין שייצגה אותה בענייניה האישיים (ראו עמוד 27 לפרוטוקול, שורות 31-30). עוד התרשמתי מחקירת המשיב כי מי שניהל בפועל את ההליך היתה אמו ש', היא שהיתה אמונה על ניהול ההליך, לרבות פנייה לעורכת הדין, תשלום שכר הטרחה שהמשיב לא היה מעורב כלל בהסכם שכר טרחת עו"ד על אף שהוא ואמו ניסו להכחיש זאת.

69. כך גם עיון בצוואה המאוחרת מלמד כי ככל שיבקש המשיב למכור הדירה, עליו להעביר לאמו מחצית הדירה ולא ברור כיצד קביעה זו מתיישבת עם רצון המנוחה, לדאוג בעיקר לנכדה המשיב.

70. עוד אציין כי אמו של המשיב, טענה כי אחותה של אמה המנוחה, ידעה על רצונה להוריש לבנה את עזבונו והמתנגדות שנודע על כך, זעמו על האם המנוחה. באופן תמוה, המשיב בחר שלא לזמן את אחותה של סבתו המנוחה להעיד על כך שידעה על הצוואה המאוחרת ומדובר בטענה סתמית שלא הוכחה ואף פועלת גם כן לחובת המשיב, שכן לו היה בעדות דודתה של האם בכדי לחזק גרסת המשיב, ברי כי היתה מוסרת עדות בעניין.

בית משפט לענייני משפחה באשדוד

ת"ע 66732-05-19 ואח' נ' ...אח'...

ת"ע 66716-05-19

ת"ע 24390-07-21

71. נוכח התוצאה אליה הגעתי לפיה צוואת המנוחה מיום 11/07/2014 בטלה, איני נדרשת לטענות המתנגדות בדבר הפגמים הצורניים בצוואה המאוחרת. עם זאת, אציין בתמציתיות כי הלכה פסוקה היא שמקום שיש פגם צורני בצוואה העומדת לדיון, עובר נטל השכנוע (חובת הראייה) אל מבקש קיום הצוואה. כך או כך ושעה שהכרעתי כי הצוואה בטלה לאור הוראות סעיף 26 לחוק הירושה, איני נדרשת לדון בסוגיית הפגמים הצורניים בצוואה, **שכן, כפי שקבעתי, צוואת המנוחה מיום 11/07/2014, בטלה.**

72. **צוואתה המוקדמת של המנוחה מיום 20/10/2003**
הצדדים אינם חולקים על קיומה של הצוואה המוקדמת מיום 20/01/2003 במסגרתה הורישה את כלל רכושה באופן שיויוני לכלל חמש בנותיה כך שכל אחת תקבל 20% מהדירה וזאת לאחר סילוק ההלוואה שנטלה מבתה לצורך רכישת דירתה מעמידר. עוד נקבע בצוואה המוקדמת כי יורשת שלא תשלם במלואו את חלקה בתשלום מתשלומי המשכנתא, יקוּזוּ סכום זה מחלקה ביתרת מכירת הדירה או השכרתה ויועבר למי ששילם.

73. המתנגדות הגישו בקשה למתן צו קיום צוואת המנוחה מיום 20/01/2003. שעה שרק לאחרונה ולאחר עיון בסיכומים נוכחתי כי אכן הוגשה בקשה נפרדת לקיום הצוואה המוקדמת, נדרשה הבהרת המשיב באם הוגשה התנגדות לצוואה. למרבה הצער, תגובת המשיב לא התקבלה על אף שקיבל ההחלטה זה מכבר. מכאן שאין לי אלא להסיק כי מעולם לא הוגשה כל התנגדות מצד המשיב לצוואתה המוקדמת של המנוחה. כך גם עולה מהודעת כבוד הרשם לענייני ירושות שכן נדרשה הבהרה בעניין ומהודעתו מיום 26/7/2021 התברר כי הצדדים הגישו כל צד בנפרד בקשה לקיום צוואת המנוחה והתנגדות הוגשה לצוואה המאוחרת בלבד. משכך, די בכך בכדי להצדיק קבלת הבקשה לקיום הצוואה המוקדמת, משעה שהמשיב לא הגיש כל התנגדות לקיום הצוואה המוקדמת והסתפק בהגשת בקשתו למתן צו לקיום הצוואה המאוחרת וטען במסגרת תצהירים וסיכומים בלבד לבטלותה של הצוואה המוקדמת. על אף האמור, אדרש לטענות המשיב ביחס לצוואתה המוקדמת של האם המנוחה ולא אעשה מלאכתי קלה ואדרש לכך להלן.

74. בתצהירו טען המשיב כנגד הצוואה המוקדמת שהמתנגדות מהירו להחתים הסבתא המנוחה על הצוואה המוקדמת על מנת שלא תוריש לו את כלל רכושה. עוד טען כי הצוואה הראשונה נעשתה נוכח דחיקת המתנגדות בסבתו המנוחה על רקע העזרה שניתנה לה על ידן לצורך רכישת ביתה.

בית משפט לענייני משפחה באשדוד

ת"ע 66732-05-19 ... ואח' נ' ... אח'

ת"ע 66716-05-19

ת"ע 24390-07-21

1 בתצהיר אמו של המבקש, טענה זו, כי המתנגדות שידעו על רצונה של האם לרכוש את דירתה,
2 התנו סיוע מצידן במתן הלוואה בכך שהאם תכתוב צוואה לטובתן ולמעשה, המדובר במעשה
3 בהתאם להוראות סעיף 30 (א) לחוק לפיו: **"הוראת צוואה שנעשתה מחמת אונס, איום,**
4 **השפעה בלתי הוגנת, תחבולה או תרמית- בטלה"**. עוד טענה בתצהירה כי ההלוואה שנלקחה
5 לצורך רכישת הבית, הוחזרה. כך גם טענה כי לשון סעיפים 7-8 לצוואה המוקדמת מלמדים כי
6 הצוואה הוכתבה למנוחה.

7
8 75. בסיכומיו הוסיף וטען המשיב כי הצוואה המוקדמת בטלה, שעה שנעשתה נוכח איום, אונס
9 והשפעה בלתי הוגנת מצד המתנגדות, אשר כפו על המנוחה לחתום להן בדמות צוואה, על החזר
10 כסף שיינתן עבור רכישת הבית. עוד טען שהמתנגדות איימו על האם שככל שלא תערוך צוואה,
11 ינתקו הקשר עימה ולא תוכל לרכוש קורת גג.

12
13 76. כן הוסיף כי הצוואה בטלה אף מכח הוראות סעיף 35 לחוק הירושה, שכן למתנגדות חלק
14 אינטגרלי בעריכתה. בעניין זה אציין כי טענה זו עלתה לראשונה בסיכומים ודי בכך לדחותה.
15 מעבר לאמור, הטענה לא הוכחה כלל וכלל ואדרש לכך להלן.

16
17 77. מנגד, טענו המתנגדות כי לפני כ- 46 שנים עברו יחד עם אמן להתגורר בדירת עמיגור בא' ובסביבות
18 1999 התאפשר לדירי עמיגור לרכוש בעלות על דירותיהם. המתנגדות פנו לאם המנוחה וניסו
19 לשכנע שתרכוש את דירתה. ברם, זו סרבה בתואנה שאין לה כסף לרכוש. או אז הציעו
20 המתנגדות לסייע לאם לרכוש הדירה באמצעות הלוואה בסך של 21,098 ₪ שניתנה לאם המנוחה
21 על ידי המתנגדת מספר 1 ויתרת הסכום שולמה באמצעות הלוואה שניטלה על ידי האם המנוחה
22 והמתנגדת 1 שהיא הבת הבכורה.

23
24 78. להבטחת זכויות המתנגדת 1, נחתם הסכם הלוואה בין כלל הבנות ביום 08/10/1999 לפיו הסכים
25 ששולם על ידי המתנגדת 1 ייחשב כהלוואה לכלל הבנות והן יחזירו לה אותו בצירוף ריבית שנתית
26 של 6.5% לשנה. בפועל, סכום ההלוואה החודשי עמד על כ- 750 ₪ כאשר כל אחות החזירה
27 למתנגדת 1, סך של 150 ₪ לחודש.

28
29 79. עיון בהסכם ההלוואה שנחתם בין חמש האחיות מיום 08/10/2021 שצורף כנספח 1 לתצהיר
30 המתנגדות, מחזק את גרסתן ובמיוחד נוכח האמור בסעיף 1 להסכם שם נרשם כי:

31 **"סוכם בין הצדדים להסכם זה כי ע' תשלם את כל הסכומים הנדרשים לצורך רכישת**
32 **הדירה ע"י אמם, ת' ה', מעמיגור, והסכומים הנ"ל יוחזרו לע' בכל עת שתוכלנה כל אחת**
33 **מהלוות להחזיר את חלקה מסך כל התשלומים ששולמו ע"י ע' בהתאם לקבלות שהוצגו**
34 **בפניהם בעת עריכת החוזה..."**
35

בית משפט לענייני משפחה באשדוד

ת"ע 66732-05-19 ... ואח' נ' ... אח'
ת"ע 66716-05-19
ת"ע 24390-07-21

80. עיון בסעיפי הצוואה המוקדמת מלמד כי המנוחה חלקה את עיזבונה באופן שווה בין כל בנותיה פרט לאמור בסעיפים 7-8 לצוואה שם נקבע כי:

7. במידה והדירה תימכר ו/או תושכר בכל עת שהיא, אזי מכל סכום שיתקבל ממכירתה או מהשכרתה ישולם - ראשית לכל ובטרם חלוקתו בין יורשותי - סך של 7,438 ₪ לבתי ע' ה' , ורק לאחר תשלומי המלא של סכום זה לע', תחולק יתרת תמורת מכירת הדירה או השכרתה בין כל יורשותי הנ"ל (הסכום הנ"ל של 7,438 ₪ מהווה יתרת הלוואה שהלוותה לי ע' לצורך רכישת הדירה, ואני עדיין חייבת לה סכום זה).

7. לאחר תשלום מלוא החוב הנ"ל לע', תחולק יתרת תמורת מכירת הדירה (לאחר תשלום כל חוב, מיסים והוצאות הכרוכים במכירתה) – או השכרתה - בין בנותי כמפורט בסעיף 5 לעיל.

8. מאחר ובנותי הנ"ל מתחלקות ביניהן בתשלומי המשכנתא בחלקים שווים (כמפורט ברישומים המתנהלים אצל ע'), הרי יורשת שלא תשלם במלואו את חלקה בתשלום כלשהו מתשלומי המשכנתא השוטפים, יקוּזו סכום זה מחלקה ביתרת מכירת הדירה או השכרתה ויועבר למי ששילם אותו".

81. אונס ואיום, האומנם?

אונס ואיום מקבילים ל"כפייה" כאמור בסעיף 17 לחוק החוזים (חלק כללי) תשל"ג- 1973 (להלן: "חוק החוזים") ופורשו בפסיקה כפגם בכריתתו של חוזה המביא לבטלותו של ההסכם ובהיקש לצוואות, המדובר בפגם המביא לבטלות הצוואה (ראו ספרו של כבוד השופט שאול שוחט, פגמים בצוואות, מהדורה שלישית מורחבת ומעודכנת, התשע"ו-2016), עמוד 227).

בצוואה נבחן הפגם ברצון מתוך עיסוק בצד שעליו הופעל האונס או האיום, דהיינו, המצווה. כך גם ככל שהמצווה בעל עוצמה רבה יותר, נחלש היסוד לטענת הכפייה. את הפגם ברצון יש לבחון בהתאם למצבו הפיזי והנפשי של המצווה. ככל שחלש יותר, די בעוצמה נמוכה יותר של אונס או איום, כדי להביא לבטלות הצוואה (שם עמוד 229).

על הטוען לאונס או איום לשאת בנטל השכנוע הן לעצן קיומם והן לעצם קשר סיבתי בינם לבין הוראת הצוואה שביטולה מתבקש בבית משפט.

82. בעניין הנדון טוען המשיב הצוואה נעשתה תחת אונס ואיום וניתן ללמוד על כך מהעובדה שסעיפים 7-8 לצוואה נעשו הוכתבו למנוחה (יוער כי סעיף 7 מופיע בשגגה פעמיים בצוואה וכך גם צותת על ידי ואין מדובר בטעות סופר בפסק הדין- הערה שלי, ע.ג.).

בית משפט לענייני משפחה באשדוד

ת"ע 66732-05-19 ... ואח' נ' ... אח'

ת"ע 66716-05-19

ת"ע 24390-07-21

1 כאמור לעיל, הנטל להוכיח הטענה מוטל על הטוען זאת. ברם, המשיב לא הרים הנטל כהוא זה.
2 לא ברור מדוע טוען המשיב כי סעיפים 7-8 הוכתבו למנוחה. המשיב לא ביקש לזמן את העדים
3 החתומים על הצוואה המוקדמת, הגב' ג' כ או מר י' ה'. כך גם לא ביקש לחקור את עורך הדין
4 אשר ערך את הצוואה מיום 20/01/2003. עיון בצוואה המוקדמת של המנוחה מלמד כי זו רצתה
5 לחלק את הונה בין חמש בנותיה באופן שיוויוני והשבת חובות לבת שהלוותה לה, הינה אך הגיונית
6 בנסיבות הקיימות.

7
8 אף טענת אמו של המשיב לפיה האיום היה בכך שהמתנגדות התנו את סיוען לאם ברכישת הבית
9 תמורת עריכת של הצוואה, לא הוכחה. מה גם שאינה נכונה בהתאם לציר הזמן.

10
11 לטענת המשיב, המתנגדות שידעו שהאם המנוחה מבקשת לרכוש הדירה ואינה יכולה לעשות כן,
12 איימו עליה שלא יסייעו לה, לולא תערוך צוואה לטובתן. בעניין הנדון, ההלוואה ניתנה לאם
13 המנוחה ככל הנראה בשנת 1999 כעולה מהסכם ההלוואה שנערך בין חמש הבנות ביום
14 08/10/1999 ואילו הצוואה נערכה רק ב- 20/01/2003, למעלה משלוש שנים לאחר מתן ההלוואה.
15 משכך, ברי כי הטענה לפיה מתן ההלוואה וכספים לרכישת הבית ניתנו בתמורה לעריכת צוואה
16 אינה נכונה, שכן כספי ההלוואה ניתנו תקופה ארוכה קודם לעריכת הצוואה ולכן לא הוכח כלל
17 וכלל כי עריכת הצוואה היוותה תנאי למתן כספי ההלוואה או כי קיים קשר סיבתי בין התנאי
18 כביכול לבין הצוואה.

19
20 83. יצוין כי המשיב העיד כי לא ידע כלל על עריכת הצוואה המאוחרת, לא היה מעורב בה ולא היה
21 מודע לקיומה אלא בדיעבד. אומנם המשיב לא טען דבר ביחס לצוואה המוקדמת אולם בנסיבות
22 אלו, אין לי אלא להניח כי לא היה לו כל מידע גם בהתייחס לצוואה המוקדמת ולא ברור כיצד
23 יכול לטעון לאונס ואיום שעה שלא ידע דבר על הצוואות, מה גם שאלו לא פורטו דיין ובוודאי
24 שלא הוכחו כאמור לעיל.

25
26 84. אף הטענה לפיה כפו המתנגדות על אמן המנוחה לערוך הצוואה הראשונה וזאת לאחר שהאם
27 המנוחה הבינה כי המתנגדות מבקשות לנשל המשיב עקב שנאתן כלפיו מצוואת המנוחה והן אף
28 איימו עליה כי ינתקו עמה הקשר ולא תוכל לרכוש הדירה, לא הוכחה כלל וכלל ונטענה בעלמא.
29 לא הוכח כי היה ברצון המנוחה להעדיף את המשיב על פני עשרת נכדיה האחרים ואין בעובדה
30 שטפלה בו וסייעה לאמו החד הורית בכדי להוכיח כי אכן היתה כוונה שכזו.

31
32 85. יתרה מזאת וכאמור לעיל, אמו של המשיב טענה כי האם המנוחה ציינה כוונתה זו באוזני אחותה
33 ע' (סעיף 36 לתצהירה). ברם, כאמור, האחות לא העידה ואף לא פורטה כל סיבה לכך. משכך וכפי
34 שכבר ציינתי, אין לי אלא לקבוע כי לו היתה מעידה, היה בכך בכדי להזיק למשיב והמשיב לא

בית משפט לענייני משפחה באשדוד

ת"ע 66732-05-19 ... ואח' נ' ... אח'

ת"ע 66716-05-19

ת"ע 24390-07-21

הצליח להרים הנטל, לפיו היה בכוונת סבתו להעדיפו על פני יתר בנותיה או נכדיה האחרים ודין
הטענה להידחות.

בנסיבות אלו, לא התרשמתי כי הוכחו אונס, כפייה ואיום כלל וכלל מצידן של המתנגדות ביחס
לעריכת הצוואה המוקדמת.

86. השפעה בלתי הוגנת. האומנם?

בדנ"א 1516/95 מרום נ' היועמ"ש פ"ד נב(2) 813, 282-831, קבע בית המשפט העליון ארבעה
מבחנים שיש בהם כדי לסייע לבית המשפט הנדרש להכריע בשאלת קיומה של השפעה בלתי
הוגנת:

א. תלות ועצמאות - על בית המשפט לשאול האם בתקופה הרלוונטית לעשיית הצוואה היה
המצווה עצמאי, הן מהבחינה הפיזית והן מהבחינה השכלית-הכרתית. ככל שבאותה
תקופה היה המצווה עצמאי יותר, תתחזק הנטייה לשלול את אפשרות קיומה של תלות
המצווה בנהנה ולהפך. את השאלה יש לבחון לאורך תקופה נתונה ובעיקר במועד עריכת
הצוואה.
עם זאת, תלות פיזית מוחלטת של המצווה אין בה כדי להעיד על תלות בזולת ויכול
שבעצמאותו השכלית-הכרתית יש כדי לפצות על תלותו הפיזית ולהביא את בית המשפט
לכדי מסקנה כי התלות הפיזית לא גרעה כלל מעצמאותו של המצווה.

ב. תלות וסיוע – מקום בו המצווה לא היה עצמאי ועקב כך נזקק לסיוע הזולת, יש לבחון
אם הקשר שהיה קיים בינו לבין הנהנה התבסס על מתן הסיוע שהמצווה נזקק לו. מקום
בו הנהנה הוא האדם היחיד אשר סייע למצווה להתגבר על קשייו ומגבלותיו, ייטה בית
המשפט לקבוע שהמצווה היה תלוי בנהנה. יש לבחון האם הנהנה הסתייע גם באחרים.
הדעת נותנת כי במקום בו אנשים אחדים חולקים ביניהם את מטלות הסיוע – מידת
תלותו של המצווה בכל אחד מהמסייעים קטנה יותר ופוחת החשש להיווצרות תלות
שיש בה כדי להוביל להשפעה בלתי הוגנת.

ג. קשרי המצווה עם אחרים – ככל שיתברר כי המצווה היה מנותק לחלוטין מאנשים
אחרים או שקשריו עם אנשים אחרים היו רחוקים, תתחזק ההנחה בדבר תלותו של
המצווה בנהנה וזאת עקב בידודו מהסביבה.

בית משפט לענייני משפחה באשדוד

ת"ע 66732-05-19 ואח' נ' ...אח'...

ת"ע 66716-05-19

ת"ע 24390-07-21

ד. מבחן נסיבות עריכת הצוואה – מעורבותו של הנהנה בעריכת הצוואה אפילו ומעורבות זו אינה עולה כדי תחולת סעיף 35 לחוק, אם כי יש בה כדי ללמד על קיומה של השפעה בלתי הוגנת.

המבחנים אשר נמנו לעיל אינם בגדר רשימה סגורה וניתן להוסיף עליהם. עם זאת, השימוש במבחנים הללו צריך שיעשה בזהירות רבה ומתוך הבנה שתלות לבדה אינה מספיקה להוכחת קיומה של השפעה בלתי הוגנת.

87. בענייננו ולאחר שיישמתי את המבחנים שנקבעו בפרשת מרום הנ"ל, מצאתי כי טענת המשיב על קיומה של השפעה בלתי הוגנת על המנוחה מצד המתנגדות לא רק שלא הוכחה אלא שהחומר הראיתי שהובא בפניי מעיד ההיפך מכך.

88. תחילה אציין כי המשיב לא פרט הטענה כלל וכלל ואף בכך יש בכדי לדחותה, שכן אין די בטענה סתמית להשפעה בלתי הוגנת. בהתייחס למבחן התלות והעצמאות, לא הוצגה בפניי כל ראיה לפיה המנוחה היתה תלויה בבנותיה בשנת 2003. אומנם, המנוחה חלתה בסרטן ונאלצה לפרוש מעבודתה בהיותה בת 35 ומאז היתה נכה בשיעור 100%.

89. עם זאת, מהראיות והמסמכים הרפואיים שצורפו התרשמתי כי מצבה הרפואי של האם החל להתדרדר רק בשנת 2009, כשש שנים לאחר עריכת הצוואה ועד אז למרות נכותה, היתה עצמאית. לא זו אף זו, אמו של המשיב טענה לכל אורך ההליך כי המנוחה היתה עצמאית כל השנים, הלכה לבנק בעצמה ועשתה קניותיה לבדה.

90. בהתייחס למבחן התלות והסיוע, לא הוכח כי המתנגדות סייעו לאמן, למעט מברכישת הדירה. מעבר לאמור, לטענת אמו של המשיב, האחיות התנכרו לאם המנוחה. משכך, ברי כי מבחן זה אינו חל.

91. כך גם אין מחלוקת כי המנוחה לא נותקה מאחריים. אף בעניין זה, נהפוך הוא. אמו של המשיב טענה כי המתנגדות התנכרו לה ונתקו עימה קשרים. עוד הוסיפה כי במהלך חייה התגוררה תקופות ארוכות עם אמה שאף טפלה בבנה ועל רקע זה, הסכסוך בינה לבין אחיותיה ומגוריה בסמוך לאמה המנוחה הרי שהיתה בקשר טוב יותר עם המנוחה מאשר אחיותיה ובוודאי שלא נותקה ממנה.

בית משפט לענייני משפחה באשדוד

ת"ע 66732-05-19 ... ואח' נ' ... אח'

ת"ע 66716-05-19

ת"ע 24390-07-21

92. בהתייחס לנסיבות עריכת הצוואה, ברי כי לא היתה בפי המשיב כל גרסה ביחס לעריכת הצוואה הראשונה שעה שהיה קטין ולא ידע דבר על נסיבות עריכתה. אשר לטענת אמו, לא מצאתי כי הובאה גרסה כלשהי שיש בה בכדי לבסס תשתית ראייתית של השפעה בלתי הוגנת. יתרה מזאת, התרשמתי כי רצון האם המנוחה היה לחלק עזבונה בין חמש בנותיה באופן שווה וזאת לאחר סילוק חובותיה על הדירה. רצונה להשיב לביתה הבכורה שנטלה הלוואה עבורה על מנת לסייע לה לרכוש דירתה בוודאי שאינו צריך להתפרש כניסיון להשפעה בלתי הוגנת, אלא רצונה של האם לחלק רכוש באופן שווה בין חמש הבנות לאחר סילוק מלוא חובותיה.

93. אשר לטענה לפיה האחיות היו מעורבות בעריכת הצוואה וזו בטלה בהתאם להוראות סעיף 35 לחוק הירושה. כאמור, המשיב לא טען דבר בתגובתו להתנגדות בעניין זה ודי בכך לדחות הטענה. מעבר לאמור, הטענה לא הוכחה כלל, שעה שהמשיב לא ידע דבר אודות נסיבות עריכתה שעה שלא עלה בידו לשפוך אור כלשהו על נסיבות העריכה. מנגד, עומדת גרסתה של אמו מול גרסת אחיותיה המתנגדות ובהיעדר כל ראיה נוספת בעניין ושעה שהנטל לעניין זה מוטל על המשיב, לא עלה בידו להרימו ואני דוחה הטענה.

94. אף הגיונה של הצוואה המוקדמת יש בו בכדי להעיד על רצונה של האם המנוחה שרצתה לחלק רכוש בין כל בנותיה באופן שווה. אין בצוואה המוקדמת העדפה של בת זו על פני האחרות. כל שהתווסף לצוואה המוקדמת פני ירושה על פי דין, היו הסעיפים שהתייחסו להשבת ההלוואה בגין רכישת הדירה בסיוע בתה הבכורה של המנוחה. בנסיבות אלו, ושעה שהאם ערכה איזון ראוי בצוואתה המוקדמת ובהיעדר בדל של ראיה למעורבות המתנגדות בעריכתה, דין הטענה להידחות.

אשר על כן, דין טענות המשיב כנגד צוואתה המוקדמת של המנוחה מיום 20/01/2003, להידחות.

95. סוף דבר

משעה שהתקבלה התנגדות המתנגדות לקיום צוואתה המאוחרת של המנוחה מאחר ולא היתה כשירה בכדי לצוות ושעה שנדחו טענות המשיב כנגד צוואתה המוקדמת של המנוחה, הינני מורה על קיומה של הצוואה מיום 20/01/2003.

ב"כ המתנגדות יגיש תוך שבעה ימים צו קיום צוואה לצוואה מיום 20/01/2003 לחתימתו.

בית משפט לענייני משפחה באשדוד

ת"ע 66732-05-19 ... ואח' נ' ... אח'

ת"ע 66716-05-19

ת"ע 24390-07-21

המשיב יישא בהוצאות המתנגדות בסך של 12,000 ₪ אשר יחולקו בין כל המתנגדות בחלקים
שווים. יוער בעניין זה כי היה מקום לפסוק סכום גבוה יותר בגין ההליך.

ברם, שעה שהמשיב אינו "הרוח החיה" מאחורי ההליך ובנסיבות חייו המתוארות, בחרתי שלא
לעשות כן והינני קובעת הוצאות מינימליות בלבד לטובת המתנגדות.

ההוצאות ישולמו בתוך 30 יום, שאם לא כן, יישאו הפרשי ריבית והצמדה כחוק.

המזכירות תסרוק פסק הדין לתיקים הקשורים שבכותרת. תמציא העתק פסק הדין לצדדים
ותסגור התיקים שבכותרת.

מתירה לפרסום ללא פרטים מזהים.

ניתן היום, י"ח אב תשפ"א, 27 יולי 2021, בהעדר הצדדים.

עפרה גיא, שופטת